

»γεμόνα Ἐλληνα. Ἀλλά—(ἐνταῦθα δὲ ὁ Ἕλληνας ἀναγνώστης διαμαρτύρεται καὶ δυσανασχετεῖ) «ἀλλὰ ἐάν διαδόχος τις τοῦ Συμεῶν ἢ τοῦ Σαμουὴλ προλαμβάνων τοὺς διαδόχους τοῦ Κωνσταντίνου καὶ τοῦ Βασιλείου ἀναδείξῃ τὴν Κωνσταντινούπολιν Βουλγαρικὴν πρὶν ἢ γείνη Ἐλληνικὴ, ἤθελον διῆδει εἰς τὸ τοιοῦτον γεγονός τὸν δάκτυλον τῆς διεπούσης τὰ ἀνθρώπινα Ἐπιπρονοίας, ἣτις οὐδέποτε ἐμποδίζεται».

Μάθημα καὶ τοῦτο δι' ἡμᾶς τοὺς Ἕλληνας. Ὁ δάκτυλος τῆς θείας Προνοίας δὲν ἐμποδίζεται, ἀλλὰ διὰ τῆς κλίσεώς του ὑποδεικνύει κατὰ πόσον δυνάμεθα νὰ τὸν διεθύνωμεν. Οἱ ἀρχαῖοι ἔλεγον «Σὺν Ἀθηνᾶ καὶ χεῖρα κίνει»· νεώτερος δὲ τις Γάλλος εἶπεν ὀρθῶς ὅτι, «ἡ Τύχη ἐνίστη μᾶς ἐπισκέπτεται κοιμημένους, ἀλλ' ἡ Δικαιοσύνη οὐδέποτε!»

Ἄλλ' ἂς ἐλπίζωμεν ὅτι ἐν τῷ μέλλοντι ἔτερός τις θὰ εἶπῃ περὶ τῶν ἐλπίδων τὰς ὁποίας μετὰ τοσοῦτου ἐνδοιασμοῦ ἐκφέρει ὁ Κος Φρῆμαν, ὅσα αὐτὸς οὗτος λέγει περὶ τῶν πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως ἐλπίδων τῶν πατέρων ἡμῶν καὶ τῶν ὄνειροπολημάτων τοῦ Βύρωνος :

«Τὰ ὄνειρα τῆς χθὲς ἐγένοντο ἀλήθεια τῆς σήμερον. Καὶ ἐγὼ ἀνῆλθον ἐπὶ τοῦ λόφου τοῦ Μαραθῶνος, οὐχὶ ὡς ὁ Βύρων ὄνειροπολῶν ὅτι «δύναται ἡ Ἑλλάς νὰ ἐλευθερωθῇ, ἀλλ' ἀγαλλόμενος διότι ἰστάμην ἐπὶ γῆς ἐλευθερίας. Καὶ ἐγὼ εἶδον τὴν Σαλαμίνα, ἀλλὰ τὴν εἶδον ἀπὸ τοῦ δώματος ἀνδρὸς μεγαλειτέρου ἢ οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς. Ἐλάθησα ὑπὸ τὴν στέγην τοῦ Κανάρη, συνωμίλησα μετὰ τοῦ μόνου τότε ἐπιζῶντος ἐκ τῶν ἠρώων, ἔθλιψα τὴν χεῖρα, ἣτις ὠδήγει τὸ πυρφόρον πλοῖαριον ἀναμέσον τῶν ἐχθρῶν σκαφῶν, ἤκουσα τὴν φωνὴν τὴν ὁποίαν ὄτα βαρβαρικὰ ἤκουσαν κραυγάζουσαν τὸ σύνθημα τῆς Νέας Ῥώμης: Ἐν τῷ Σταυρῷ νίκα! Καὶ ἐγὼ ἀνέβην εἰς τὴν Ἀκρόπολιν, ἐκ δὲ τοῦ ὑψίστου σημείου τοῦ ναοῦ ἔβλεπον τὸσαῦτα ἐτελέσθησαν λατρεῖαι, ἤκουσα κάτωθεν ἀνερχομένης τὰς κραυγὰς τοῦ πλήθους, εἶδον τὸν λαὸν τῶν Ἀθηνῶν συρρέοντα περὶ τὸ μέγαρον τοῦ βασιλείου τῶν Ἑλλήνων καὶ ζητοῦντα ὅπως ἐν τῇ ὄρᾳ τοῦ κινδύνου παύσωσιν αἱ προσωπικαὶ καὶ κομματικαὶ διαίρεσεις, ὅπως ἡ χεὶρ τοῦ ἥρωος τῆς Ἑλλάδος διευθύνῃ τὸ σκάφος τῆς πολιτείας!»

Ὁ γράφων τὰς λέξεις ταύτας συνῶδεν εἰς τὴν Ἀκρόπολιν τὸν Κον Φρῆμαν κατὰ τὴν ἑαρινὴν ἐκείνην ἡμέραν τοῦ ἔτους 1877. Ἀναρχόμεθα τὰς ἠρειπωμένας βαθμίδας τοῦ ἐντὸς τοῦ Παρθενῶνος μινάρου, ὅτε ὑψώσαντες τὰς κεφαλὰς ὑπεράνω τῶν λίθων ἤκουσαμεν αἴφνης ἀλαλαγμούς μακρόθεν, καὶ στρέψαντες τὰ βλέμματα εἶδομεν τὴν πλατεῖαν τῶν Ἀνακτόρων κεκαλυμμένην ὑπὸ τοῦ κυματίζοντος πλήθους. Εἶχεν τὸ ἐπιβάλλον, πράγματι, τὸ θέαμα ἐκεῖνο! Πέριξ ἡμῶν

ἡ ἔρημία τῆς Ἀκροπόλεως, ἡ σιωπὴ τῶν ἐρειπίων καὶ ἡ μνήμη τῶν νεκρῶν τῆς ἀρχαιότητος. Κάτωθεν δὲ ἡ νέα πόλις ἀπαστρέπτουσα ὑπὸ τὰς ἀκτίνας τοῦ ἡλίου, αἱ ὁδοὶ καὶ αἱ πλατεῖαι πλήρεις ζωῆς καὶ κινήσεως, ὁ δὲ λαὸς, ὁ δῆμος, ἀνακραζῶν ἐν ὑπαίθρῳ συνελεύσει. Καὶ ἠκούομεν σιωπῶντες ὑπὸ ποικίλων σκέψεων κατεχόμενοι.

Δ. ΒΙΚΕΛΑΣ.

Η ΕΟΡΤΗ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ

Πάντοτε ἐνθυμεῖται τις μετὰ πόθου τὰ χαριτωμένα ἔτη τῆς παιδικῆς του ἡλικίας, ἀλλ' ὑπάρχουσιν ἡμέραι, καθ' ἃς μετὰ πλείονος στοργῆς ἀνατρέχει διὰ τῆς μνήμης πρὸς τοὺς παρεχόμενους ἐκείνους χρόνους.

Ποσάκις τὰ Χριστούγεννα δὲν θὰ τῷ ἀναμνήσῃ τὴν ἐπὶ τῇ προσδοκωμένῃ τριήμερῳ ἀργίᾳ τοῦ σχολείου χαρὰν ἐκείνην τῆς παραμονῆς, ὅτ' ἐγκαθεύρων εἰς τὰς σκοτεινότερας τοῦ ἔρμαριου γωνίας τὴν γραμματικὴν καὶ τὴν ἀριθμητικὴν, ἔφερε τὰ τρελλὰ αὐτοῦ πηδήματα ἀπὸ τῆς πρὸς ὑποδοχὴν εὐτρεπιζομένης αἰθούσης εἰς τὸ μαγειρεῖον, ἔβη παχέα καὶ λευκάζοντα προέτεινε στήθη ἀπὸ τοῦ ἑτέρου τῶν ποδῶν ἀνηρτημένος ὁ γάλλος τῶν Χριστουγέννων ;

Ποσάκις τὴν ἀπόκρουσιν δὲν θ' ἀναπολήσῃ μειδίων τὰς πρώτας του μεταμφιέσεις, αἵτινες τῷ ἐστοίχισαν ἴσως ἀκριβῶς, διότι ἔσχισε τοῦ πατρὸς τὴν καινουργὴν ἔφημερίδα θέλων νὰ κατασιεύσῃ προσωπίδα, ἢ κατερούπως τῆς μαγειρίσης τὸ φόρεμα, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἐσταχωμένος περιήρχετο τὸν οἶκον, τὰς θεραπεῖαις ἀπομιμούμενος ;

Καὶ ποσάκις τὰ διὰ κηρίων καὶ βεβαμμένων αὐγῶν καὶ εἰκόνων τοῦ Βότζαρη καὶ τοῦ Διάκου κεκοσμημένα παντοπωλεῖα κατὰ τὴν ἐβδομάδα τῶν Παθῶν δὲν θὰ τῷ ἐνθυμίσῃ τὰς χρυσὰς λαμπάδας τῆς Ἀναστάσεως ;

Ἄλλ' ἡ ἡμέρα ἢ μᾶλλον πλουσία εἰς γοητευτικὰς ἀναπολήσεις, ἢ μᾶλλον ἀκτινοβολοῦσα ἐκ χρυσῶν παιδικῶν ὄνειρων, ὧν ἀπομένει ἔτι ἐν τῷ βῆθει τῆς ἀναμνήσεως ἢ ὠχρὰ μαρμαρυγὴ εἶνε βεβαίως ἡ ἡμέρα τοῦ Νέου ἔτους, ἢ κατ' ἐξοχὴν ἑορτὴ τῶν παιδίων.

Διαρκεῖ μίαν μόνην ἡμέραν ἡ ἑορτὴ τοῦ Ἁγίου Βασιλείου, ἀλλὰ τὰ προεόρτια αὐτῆς ἀρχοῦντι πρὸ ἐνὸς τοῦλάχιστον μηνός. Ἦδη ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ Δεκεμβρίου τὸ παιδίον ὄνειροπολεῖ περικόσμητα ἐμπορικά, καταστρώνει ἐν τῷ νῷ καταλόγους δώρων, διατυπῶνει ἐρωτήσεις περὶ αὐτῶν πρὸς τοὺς οἰκείους, ἢ ἀπαιτήσεις πρὸς τὴν μητέρα περὶ τῆς ἀγορᾶς ἐλαστικῆς σφαίρας, ἢ πλαγγῶνος ἢ μικροῦ πιστολίου, καὶ ἐπὶ τέλους κυβερνᾶται διὰ τοῦ ὀνόματος καὶ τῆς χάριτος τοῦ

μεγαλωνόμου ἁγίου· διότι οἱ γονεῖς ἐπωφελοῦ-
μενοι τῆς γοητείας, ἦν ἐξασκεῖ ἐπ' αὐτοῦ ὁ ἅγιος
Βασιλείος, ἐν παντί καὶ πάντοτε προτάσσοι τὸ
ὄνομα του.

Ἐὰν τὸ παιδίον εὐτακτεῖ, βραβεῖον δίδοται
αὐτῷ ἢ ὑπόσχεσις ὠραίου δώρου κατὰ τὸ νέον
ἔτος· ἐὰν τὸ παιδίον ἀτακτεῖ, ἀπειλεῖται διὰ
τοῦ ἐναντίου. Ἡ γοητεία προβαίνει ἔτι πλέον·
ὅταν τὸ παιδίον δυστροπῆ ἀρνούμενον νὰ κοι-
μηθῆ ἔνωρις, ἡ μήτηρ τὸ πείθει διὰ τοῦ ἀκατα-
μαχίτου ἐκείνου ἐπιχειρήματος :

— Κοιμήσου, παιδί μου, γιὰ νάρθη γλήγορα
τοῦ ἁγίου Βασιλείου . . .

Καὶ ὅσω προσεγγίζουσιν αἱ παραμοναὶ αἱ ὑπο-
σχέσεις τροποποιῶνται, καθίστανται ἀπλοῦστε-
ραι ἀλλὰ καὶ θετικώτεραι.

— Κάμε φρόνιμα νὰ σὲ πάρω εἰς τὰ ἐμπο-
ρικά.

Τὸ παιδίον ἀναπηδᾷ περιχαρὲς :

— Ὁ κατὰβωμε καὶ ἴστο ὑπόγειο τοῦ Βουγᾶ;
— Ναι!

Καὶ ἡ χαρὰ τοῦ παιδίου δὲν ἔχει πλέον ὄρια.
Τρέχει νὰ τὸ πλύνῃ ἡ ὑπηρετρία χωρὶς νὰ κλαύ-
σῃ διότι τὸ ὕδωρ εἶνε ψυχρὸν, κάθηται νὰ τὸ
κτενίσωσι καὶ οὔτε κἄν φωνάζῃ ὡς ἄλλοτε ὅτι
τὸ κτένι τοῦ πονεῖ, καὶ ἐνδύεται τάχιστα καὶ
φορεῖ τὸν πλατύφυρον ναυτικὸν πῖλόν του, διὰ
νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸ ὑπόγειον ἐκεῖνο, ὅπερ εἶνε πα-
ράδεισος ἀνήκων εἰς τὸν καλότυχον κύριον Βου-
γᾶν. Νὰ ἦτο καὶ αὐτὸ Βουγᾶς! νὰ εἶχεν ὅλα ἐ-
κεῖνα τὰ πράγματα! ἴδου τὸ ἄκρον ἄκρον τῆς
φιλοδοξίας του.

Ἀπὸ τὴν ἐπίσκεψιν ἐκείνην κἄτι θὰ κολλήσῃ,
κἄτι μικρὸν χάρισμα ὡς προοίμιον τοῦ μεγάλου
δώρου τῆς πρωτοχρονιάς.

Ἄλλ' ἡ μήτηρ βολιδοσκοποῦσα τὰς ἐπιθυμίας
του, ἐννοεῖ ν' ἀγοράσῃ μόνη τὸν ξύλινον ἐκεῖνον
ἵππον, ἢ τὴν μαγειρικὴν, πρὸς τὰ ὁποῖα ἀπέτει-
νε τὰ μάλλον λαίμαργα βλέμματα ὁ μικρὸς ἢ
ἡ μικρὰ τῆς Καὶ ἀρχίζουσι τότε αἱ κατασκο-
πίαι, αἱ ἀνακρίσεις τοῦ παιδίου, αἱ διὰ μέσου
τῶν σχισμῶν καὶ τῆς ὀπῆς τοῦ κλειθροῦ ἔρουναι
τῶν ἐρμαρίων, ἔν' ἀνακαλύψῃ τί περιεῖχε τάχα
τὸ τυλιγμένον ἐκεῖνο κόκκινον χαρτίον, ὅπερ ἐ-
κράτει ἐπανερχομένη ἡ μήτηρ, τι περιεῖχε τὸ
κουτὶ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον παρετήρει γελῶν ὁ πατήρ
καὶ τὸ ἐκλείσει ἅμα εἶδε τὸν μικρὸν πειρασμὸν
του εἰσεργάμενον.

Τέλος ἤλθεν ἡ παραμονή, οἱ συριγοὶ, αἱ ῥο-
κάσαι, αἱ φωναὶ, ὁ κόσμος τῆς ὁδοῦ Ἐρμοῦ, μέ-
σω τοῦ ὁποῖου λάμπουσι τὰ καταστόλιστα πα-
ράθυρα τῶν καταστημάτων. Τὸ παιδίον φέρεται
ἀπὸ τῆς χειρὸς τοῦ πατρὸς κρατούμενον μέσω
τῆς τρελλῆς ἐκείνης ὀγλοβοῆς. Τὰ ἀπληστα αὐ-
τοῦ βλέμματα πλανῶνται ἐπὶ τῶν ποικίλων παι-
γνιδίων, ἄτιν' ἀκινητοῦσι ἐπὶ τῶν τραπεζῶν τῶν
ἐμπόρων ἢ κινουῦνται ἐπὶ τῶν χειρῶν ἄλλων

παιδίων καὶ θέλει νὰ μείνῃ, νὰ περιπατῇ ἀκόμη...
Ἄνυπομονεῖ ὅμως ἀφ' ἐτέρου νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὸν
οἶκον, ἵνα λάβῃ τὰ δῶρα του, ἅμα θ' ἀναφθῇ ἡ
λάμπα, νὰ δώσῃ δὲ καὶ αὐτὸς ὁ δικταετὴς παῖς
τὰ ἰδικὰ του δῶρα, ἐν χαρτοφυλάκιον εἰς τὸν
πατέρα, ὅπερ ἠγόρασε διὰ χρημάτων τῆς μη-
τρὸς, καὶ μία μυρωδιὰ εἰς τὴν μητέρα ἦν ἠγό-
ρασε πάλιν διὰ χρημάτων τοῦ πατρὸς.

— Ἡ λάμπα εἶνε ἀναμμένη! Ἡ ἀνταλλαγὴ
τῶν δώρων καὶ τῶν φιλημάτων γίνεται. Τὸ παι-
δίον τρελλὸν ἐκ τῆς χαρᾶς ἀναγνωρίζει ἀγορα-
σθέντα ὑπὸ τῶν γονέων, τὰ φίλτατα ἐκεῖνα
πραγματάκια, πρὸς τὰ ὁποῖα ἐξεδήλωσε τοσάκις
τὴν στοργὴν αὐτοῦ.

Ἡδὴ ἡ πρώτη του ἐπιθυμία πληροῦται· τὰ
βλέπει, τὰ κινεῖ, τὰ γυρίζει ἀπ' ἐδῶ, τὰ γυρί-
ζει ἀπ' ἐκεῖ, γελᾷ, πηδᾷ . . . Ἄλλ' αἴφνης ἀ-
κουεταὶ ὁ κῶδων τῆς θύρας—εἶνε τὰ δῶρα τῶν
συγγενῶν.

Ὀλίγαι συγκινήσεις τῆς νεότητος καὶ τῆς ἀν-
δρικῆς ἡλικίας δύνανται νὰ συγκριθῶσι πρὸς τὰς
συγκινήσεις παιδίου ἀναμένουτος παρὰ τὴν κλί-
μακα τὴν ὑπηρετρίαν τῆς θείας ἢ τὸν ὑπηρετῆν
τοῦ θείου, τοὺς φέροντας ἐν τῇ ἀγάθῃ τὸ βαρὺ
δέμα τῶν δώρων τοῦ νέου ἔτους.

Ἐπειτα ἡ ἀνυπομονησία μεθ' ἧς ἀποκόπτον-
ται τὰ περιδέοντα αὐτὰ σχοινία καὶ σχίζονται
τὰ χάρτινα περικαλύμματα, οἱ παλμοὶ τῆς καρ-
διάς καὶ ὁ ἐλαφρὸς τῶν χειρῶν, ὅταν
ἀνοίγεται τὸ ἐρυθρὸν ξύλινον κιβωτίδιον καὶ ἐκ-
χύνωνται ἐξ αὐτοῦ ζῶα λογικὰ καὶ ἄλογα, κα-
λύβαι καὶ δένδρα, ἀμάξια καὶ φράκται, ἐνωμο-
ταὶ πεζῶν καὶ ἐπίππων σωματοφυλάκων! Οἱ
ὀφθαλμοὶ θηκβοῦνται ἐκ τῶν ἀπέριων βαφῶν
καὶ τῶν ποικίλων σχημάτων τῶν μικρῶν ἐκεί-
νων παιγνίων, μεθύσκει ἡ καινοουργὴ ὁσμὴ τῶν
χρωματισμῶν, καὶ ὅλος ἐκεῖνος ὁ συρφετὸς τῶν
μικρῶν ἀψύχων πλασματικῶν ἀποτελεῖ ἐντὸς τῆς
ἀπαλῆς τοῦ παιδὸς σκέψεως ἐν συγκεντρώσει τὸν
κόσμον, τὴν δημιουργίαν πᾶσαν, ἐν μέσῳ τῆς
ὁποίας εὐτυχῆς, ἀμερίμνος, κύριος ζῆ μόνος
αὐτός.

Ἡ πρώτη τοῦ ἀνθρώπου φιλοδοξία, τὸ πρῶ-
τον ἐγὼ, τὸ ἐμφύτως ὑπάρχον ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ,
ἐδηλοῦται ἅμα δὲ καὶ ἱκανοποιεῖται ἐν τῇ
περιστάσει ἐκείνῃ. Τὸ παιδίον γίνεται ἄρχων,
τυραννίσκος, οὕτως εἶπειν, τῶν ἀψύχων παιγνι-
δίων του· δύναται νὰ στήσῃ, νὰ καταρρίψῃ, νὰ
μετατοπίσῃ αὐτὰ ὡς βούλεται, ἔτι δὲ ν' ἀκρω-
τηριάσῃ καὶ συντρίψῃ τὰ κατὰ τὸ φαινόμενον
ἀπειθοῦντα αὐτῷ ἢ μὴ εὐαρεστοῦντα ἀκούοντως
ὡς ἐκ τῆς μορφῆς ἢ τῆς χρήσεως, κύριος ἀπό-
λυτος, δικτάτωρ, μονάρχης τοῦ ξυλίνου χαρτί-
νου καὶ μολυβδίνου ἐκείνου λαοῦ.

Ἐπειτα αἱ ἀσυνειδήτως ἐκδηλούμεναι ὁρμαὶ
ἀπὸ τῆς νηπιώδους ἔτι ἡλικίας, ἡ ἀγάπη τῶν
ἄρρένων πρὸς τὰ ὄπλα, τοὺς στρατιώτας, τοὺς

ἵππους, πρὸς πάντα, ὅσα θ' ἀγαπήσωσιν ἐν πρωτοτύπῳ ἡλικιούμενοι, ἢ στοργῇ τῶν κορασιῶν πρὸς τὰς πλαγγῶνας, εἴτε νήπια, εἴτε κουφὰς κυρίας, εἴτε κυρίους καὶ νεανίσκους ἀκόμη, αἵτινες πᾶσαι εἶνε οὗτως εἰπεῖν προπλάσματα τῶν τέκνων, τῶν συζύγων καὶ τῶν ἰδίων ἑαυτῶν ἐν τῷ μέλλοντι χρόνῳ.

Ἡ φιλαργυρία τῶν παιδίων, ἅτινα θὰ προτιμήσωσιν ἀντὶ παντός ἄλλου παιγνιδίου τὸν ἐν τοῖς θυλακίοις κωδωνισμὸν ἢ τὴν ἐπὶ τῆς τραπέζης κατὰ μυριόπλοκα σχήματα παρατάξιν τῶν ἀργυρῶν νομισμάτων, τὰ ὅποια τοῖς ἐδώρησε τῶν οἰκείων ἢ ὀλομέλεια!

Ἡ καλαισθησία, καὶ ἐν τῇ ἀπλῇ τοποθετήσει τῶν μολυβδίνων στρατιωτῶν ἢ τῶν ξυλίων θηρίων καταφαινομένη. Ἡ ἐν ταῖς κινήσειν αὐτῶν ὑπολανθάνουσα βιαιότης τοῦ χαρακτῆρος, ἢ ὄργῃ, ἢ ὑπομονῇ, ἢ ἐπιμονος καὶ ἀκατάβλητος θέλησις τοῦ παιδός . . .

Καὶ ἰδοὺ διατὶ ἡ ἡμέρα ἐκεῖνη καταλείπει ἐν τῇ ἀναμνήσει ἐντυπώσεις, τὰς ὁποίας ἐνῶ ὁ χρόνος ἀδυνατεῖ ν' ἀποσβέσῃ, ἀναζωογονεῖ ἀφ' ἐτέρου κατ' ἔτος ἢ θεὰ τῶν μικρῶν ἀδελφῶν μας καὶ τῶν τέκνων μας μὲ τὰς ῥοδαλάς καὶ περιχαρεῖς αὐτῶν μορφὰς κεκλιμένας, καὶ τὰς μικρὰς τῶν χεῖρας γοργῶς ἀνακινουμένας ἐπὶ τοῦ μικροκοσμοῦ τῶν παιγνίων καὶ τῶν ἀθυρμάτων.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ.

ΤΡΟΠΟΣ ΤΟΥ ΜΗ ΓΗΡΑΣΚΕΙΝ

Ἐν τινὶ τῶν μετὰ τοῦ Φοντενέλλου συνδιαλέξεών μου, μοὶ ἔλεγεν ὁ γηραιὸς φίλος μου ἄββας Μορλὲ, ἔλαβον τὴν περιεργίαν νὰ ἐρωτήσω διὰ ποίων μέσων κατώρθωσε νὰ γείνη ἑκατοντούτης περίπου. Μοὶ ἀπήντησε— Ἀπλούστατα· γνωρίζων νὰ φέρω εἰς ἰσορροπίαν τὰ πάθη μου.— Ἀ, ἄ, ἐπανελάβον γελῶν, αὐτὸ ἦτο εὐκολώτατον εἰς ὑμᾶς, ὁ ὁποῖος δὲν εἴχετε διόλου πάθη.— Σφάλετε, ὑπέλαβεν ὁ φιλόσοφος· κατὰ τὴν νεότητά μου εἶχον κ' ἐγὼ τὰ πάθη μου ὡς καὶ πᾶς ἄλλος· μάρτυς ἢ μακρὰ διὰ σατυρικῶν ἐπιγραμμάτων φιλονεικία μου μετὰ τοῦ Ραΐνα καὶ τοῦ Βολαῶ. Ἄλλ' ἐνόησα ἐνωρίτατα ὅτι ἂν δὲν ἀνεχαίτιζον τὰς ἀφηνιάσεις τῆς φαντασίας μου, θὰ μοὶ ἐπήρχετο πάντως δυστύχημα, καὶ ἔκτοτε κρατῶ ἐν χερσὶ τὰς ἡνίας αὐτῆς· καὶ τούτου ἕνεκα ζῶ ἐν εἰρήνῃ μετὰ τοῦ αἰῶνός μου, μολονότι δὲν εἶνε, ἔστω μετὰξὺ μας, ὁ κάλλιστος τῶν αἰῶνων. Εἶμι ὄλος διάφορος κατὰ τοῦτο τοῦ Βολταίρου, ὅστις παρὰ δίδοται εἰς ὄλας τὰς ὁμάδας τῆς ἰδιοσυγκρασίας του· Καὶ διὰ τοῦτο, ἴδετε, οἷον βίον διάγει! εἰς οἷον ἐνδεδελεχῆ πόλεμον διατελεῖ! Ὁ ἄνθρωπος οὗτος ἔχει κεφαλὴν σιδηρᾶν καὶ σῶμα χάρτινον. Ἄν ὑπερβῇ τὰ ὀγδοήκοντα ἔτη, χάνω

ὅ,τι θέλετε. Ὁγδοήκοντα ἔτη! μεγάλο πρᾶγμα μὰ τὴν ἀλήθειαν! Δὲν ἀξίζει τὸν κόπον νὰ ἔσχεται κανεὶς εἰς τὸν κόσμον, ὅπως τὸν ἀφήσῃ τὸσον ταχέως!

— Ὀμιλήσατέ μου δι' ὑμᾶς, προσέθηκεν ὁ Φοντενέλλος, παρατηρῶν με. Νὰ σώμα! Ἔχετε πάντα τὰ σημεῖα τῆς μακροβιότητος. Διὰ τοῦτο σὰς ὑπολήπτουμαι. . . . καὶ θὰ σὰς ἐσεδόμην ἀκόμη ἂν ἤμην βέβαιος ὅτι θὰ φθάσετε εἰς τὴν ἡλικίαν μου· ἀλλὰ φοβοῦμαι μήπως νεανικὴ τις παραφορὰ ἢ ἀνόητόν τι γεγονός ἐπισπείσῃ τὸ τέρμα τῆς ζωῆς σας, τοῦθ' ὅπερ θὰ εἶνε δυστυχία δι' ὑμᾶς καὶ κατασιγύνη διὰ τὴν ἀνθρωπότητα. Ἡ ἰδέα μου εἶνε, ὅτι πρέπει τις νὰ ζήσῃ ὅλην του τὴν ζωὴν, καὶ ὅτι ὅστις δὲν προχωρεῖ ὅσον τὸ δυνατόν μακρότερον εἰς τὴν ὁδὸν τοῦ βίου καθίσταται καταγέλαστος. Ἐγὼ θεωρῶ ἐγκαύχημά μου ν' ἀπωθῶ διὰ τοῦ ποδὸς τὸν τάφον, καὶ ν' ἀψιφῶ τὸν ἐπερχόμενον χρόνον. Ὅταν ἀποθάνω, κατὰ τύχην, τοῦτο θὰ σημαίη ὅτι δὲν ἠδυνήθην νὰ πράξω διαφοροτικά.

Μετὰ πολλοὺς μῆνας ἐπανεῦρον αὐτόν· (ὑποτίθεται ὅτι ὁ ἄββας Μορλὲ ἐξακολουθεῖ ὀριλῶν)· εἶχεν ἀπολέσει τὴν ἀκοήν, τοὺς ὀδόντας, τὴν κόμην, τὴν χρῆσιν τῶν ποδῶν, τὴν υγείαν τοῦ στομάχου καὶ τὴν φωνήν.— Πῶς πάγει ἡ υγεία σας; τὸν ἠρώτησα. Μοὶ ἀπεκρίθη.— Πῶς νὰ πάγῃ ἡ υγεία μου; ἐγὼ πηγαίω.— Εἶμαι ταξειδιώτης καὶ ἀπέστειλα πρὸ ἐμοῦ τὰς μεγαλειτέρους μου ἀποσκευάς.— Αὐτὰ μοῦ εἴχετε ὑποσχεθῆ, ἀγαπητὲ πατριάρχα;— Τί τὰ θέλετε, ἐπὶ τῆς φύσεως ἐστήριζον τοὺς ὑπολογισμούς μου, ἀλλ' αὐτὴ μὲ ἠπάτησε. Τὴν εἶχα γελᾶσαι τόσον καιρὸν καὶ μοῦ ἀνταποδίδει τὰ ἴσα. Εἰς τί μὲ ὠφελεῖ τώρα ὅλη μου ἡ ἐπιστήμη; Μοῦ λείπει τὸ οὐσιωδέστερον· δὲν εἰξεύρω πλέον νὰ ζῶ.

Ἀξία μείζονος θαυμασμοῦ ὑπῆρξεν οὐχὶ μόνον ἡ μακροβιότης τοῦ Φοντενέλλου, ἀλλὰ πρὸ πάντων ἡ διάρκεια τῆς εὐτυχίας του. Καὶ εἰς τί ὀφείλει τὸ τελευταῖον τοῦτο θαῦμα; Εἰς τὸν νόμον τοῦ κολάζειν τὰ πάθη του, ὅν ἐπέβαλεν ἑαυτῷ· ἐνῶ ὁ Βολταῖρος, οὗτινος μνημονεύει μετὰ τόσου οἴκτου, διήλθεν ἡμέρας ἐνδεδελεχῶν συγκινήσεων, καθ' ἃς εἰς τοὺς πανηγυρικωτάτους θριάμβους ἐπηκολούθουν δεινόταται ἀποδοκιμασίαι. Ὅτὲ μὲν ἐκδικώμενος τῆς Αὐλῆς μεγάλου βασιλέως, ὅτὲ δὲ ἀναρπαζόμενος ὑπὸ τῶν καταγιγῶν μικρᾶς δημοκρατίας· ἐδῶ μὲν καταδικώμενος ὑπὸ τῆς ἀστυνομίας καὶ τῆς δικαιοσύνης, ἐκεῖ δὲ καμπτόμενος ὑπὸ τὸ βάρος τῶν συριγμῶν, τῶν ῥαδιουργιῶν καὶ τῶν λοιδοριῶν τῶν ἐφημεριδογράφων, καθ' ὧν ἀντεπεξήρχετο ὅσον κάλλιον ἢ χεῖρον ἠδύνατο, οὐδέποτε ἠσυχάζων αὐτὸς καὶ οὐδέποτε ἀφίνων ἄλλον νὰ ἠσυχάσῃ. Τιτάν ἀκαταπαύστως ἐξακοντίζων ὄρη κατὰ τοῦ οὐρανοῦ, τῶν ὁποίων τὸ βάρος ἐπανεπίπτεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του. Πρωτεύς δέσμιος ἐν μέσῳ τῶν